

Natur

Ref. UFSTR/TBS

Den 23. marts 2021

Noter fra 2. møde i interessentarbejdsgruppen den 10/3-2021 kl. 15-18 (on line) vedrørende etablering af naturnationalparkerne Fussingø og Gribskov

Deltagere fra Interessentarbejdsgruppen
Jan Fischer Rasmussen (JFR), Det Grønne Kontaktudvalg (AFBUD)
Rune Engelbreth Larsen (REL), Danmarks Naturfredningsforening
Thor Hjarsen (TH), WWF Verdensnaturfonden
Flemming Torp (FT), Friluftsrådet
Dorthe O. Andersen (DOA), Danmarks Idrætsforbund
Thomas Larsen Schmidt (TLS), Danske Gymnastik og Idrætsforeninger
Kirsten Skovsby (KS), Danmarks Jægerforbund
Louise Roum (LR), Spejderne
Lars Bruun (LB), Dansk Ride Forbund
Christoffer Riis Svendsen (CRS), Danmarks Cykel Union
Luise Ekberg (LE), Dansk Ornitologisk Forening
Michael Carlsen (MC), Dyrenes Beskyttelse
Christine Jürgensen (CJ), Dansk Kyst- og Naturturisme
Lone Andersen (LA), Landbrug & Fødevarer
Karsten Thomsen (KT), Verdens Skove
Emma Susanna Turkki (EST), De Unge Biodiversitetsambassadører
Lars Vedsmann (LV), Danmarks Nationalparker
Ditte Galsgård (DG), Dansk Skovforening

Fra Miljøministeriet deltog vicedirektør Signe Nepper Larsen (SNL), kontorchef Mads Jensen (MJ), fuldmægtig Uffe Strandby og seniorkonsulent Thomas Borup Svendsen.

Om noterne

Noterne er Naturstyrelsens egen opsummering af drøftelserne på mødet, og ikke et egentligt referat, der skal gennem en godkendelsesprocedure. I bilaget er medtaget de præciseringer og generelle input, som de deltagende organisationer efterfølgende har fremsendt.

Arbejdsgruppens overordnede vurdering

Indledningsvis giver langt de fleste af deltagerne ved mødet udtryk for en anerkendelse af og tilfredshed med de to projektforslag, men en del af deltagerne problematiserede dog planerne om udsætning af vildheste i Fussingø.

Valg af dyr

TH, REL, KT og EST argumenterer for, at der bør kunne anvendes vildsvin i de to kommende naturnationalparker (NNP). Der refereres til, at det pt. er muligt i 3 andre hegnede naturområder i Danmark, hvor formålet med anvendelse af vildsvin er dyrenes økosystemfunktion. LA anfører, at L&F ikke vurderer brug af vildsvin som en brugbar løsning.

TH, EST og KT stiller sig uforstående overfor, at der ikke kan anvendes reproducerende bestande af kreaturer, hvilket også kunne være medvirkende til, at populationen af kreaturer videregiver en større erfaring med lokaliteten til kalvene.

TH og REL mener ikke, der er fagligt belæg for at udtage hingsteføl fra populationen i Fussingø, hvilket heller ikke vurderes at være dyreetisk forsvarligt. FT bemærker, at Friluftsrådet er glade for, at der ikke er heste i begge NNP, og at heste er en udfordring for forskellige friluftaktiviteter. Derudover savner FT en faglig begrundelse for hestes effekt på biodiversiteten sammenlignet med hvad andre dyr vil kunne bidrage med. DOA og LB problematiserer valg af heste i Fussingø, bl.a. fordi området er beliggende tæt på Randers. Det vurderes, at det vil være vanskeligt for en række brugere som ryttere og cyklende at anvende området. LB betragter brug af heste som en reel udelukkelse af ryttere fra området. DOA og LB anfører, at der må være andre områder ift. de kommende NNP, hvor det vil være mere hensigtsmæssigt at anvende heste, og hvor de friluftsmæssige udfordringer er væsentlig mindre. DOA, TLS, CJ og LB vurderer også, at der i Fussingø kan opstå et stort pres på særligt Udskovene ved Fussingø og de tilstødende arealer generelt. REL mener, at NNP kan være så stort et trækplaster, at presset overvejende bliver på selve NNP området og at presset på arealerne uden for aftager. EST opfordrer til, at der også indgår heste i Gribskov. REL anfører at heste –uagtet diskussion om autenticitet mm. – er et oplagt valg i Fussingø. LB bemærker at 75 heste i Fussingø virker som et meget højt antal på et landareal under 600 ha.

DOA glæder sig over valg af stude og elge i Gribskov, hvilket LB understøtter også begrundet med erfaringer fra rytterorganisationer i Sverige.

Hegn

TLS giver udtryk for, at de høje hegn giver associationer til dyrehaver og zoologiske haver. KS anbefaler, at der generelt set arbejdes med lave hegn, som er med til at skabe 'åbne kredsløb' med fri bevægelighed. LB giver udtryk for, at Dansk Ride Forbund generelt er bekymrede for og kede af omfanget af hegninger, især ift. nye og unge ryttere, handicappede, rideskoler mm. MC udtrykker opbakning til at arbejde med passager i hegnet for at sikre de mindre vildtarters fri bevægelighed. DG opfordrer til at man undersøger mulighederne for også at arbejde med NNP'er uden hegn, særligt i de kommende NNPer.

Dyrevelfærd

Fra KS og LA anføres en bekymring for dyrenes velbefindende under hegn, herunder om der vil være føde og vand nok. LB opfordrer til at beskrive behovet for og omfanget af tilsyn med de udsatte dyr. MC bakker op om den proaktive bestandsregulering, og bemærker at der kan være behov for at præcisere og tydeliggøre et eventuelt behov for at dispensere fra kravet om ingen tilskudsfodring. KT ser gerne en større brug af reaktiv forvaltning. LA indskærper nødvendigheden af at have fokus på overvågning af de udsatte dyr især set i relation til, at man ikke påtænker at behandle dyrene for fx indvoldsorme mm. MC gør opmærksom på, at man fra Dyrenes Beskyttelse savner en nærmere beskrivelse af, hvordan man for de udsatte græssere vil sikre et tilstrækkeligt tilsyn på individniveau til at dyrevelfærdsloven overholdes.

Græsningstryk

TH vurderer, at der kan gå for lang tid, inden det ønskede græsningstryk indfries og dermed udfordringer med opvækst af uønskede arter (e.g. ørnebregne) i nye lysninger som følge af de omfattende strukturhugster.

Jagt

TH og REL lægger op til, at man ikke anvender udtrykket jagt, men derimod anvender begreber som 'regulering' eller 'forvaltning af bestandsstørrelser'.

REL anfører at der i Gribskov savnes en entydig beskrivelse af, at der ikke gennemføres jagt (dette fremgår entydigt i Fussingø).

Udvidelse af NNP

REL og EST anfører, at man bør afsøge mulighederne for at udvide Fussingø med den fondsejede Læsten Bakker nord for den præsenterede afgrænsning af NNP, og REL opfordrer til, at man inddrager yderligere arealer i Gribskov (op til 1600 ha.) Behovet for udvidelse i Gribskov, også vest for jernbanestrækningen, understøttes af LE. MC, KT og LV bakker ligeledes op om at arbejde med større naturnationalparker.

Målrettet naturforvaltning og indledende tiltag

REL anfører, at man ikke bør være bekymret for beskyttelsen af Natura2000 naturtyper og arter. I undtagelsestilfælde kan der måske være behov for at frahegne områder med særlige botaniske værdier.

LE anerkender behovet for hydrologiske indsatser og er tilfreds med, at der som udgangspunkt ikke fældes træer, før der genskabes vådområder. LE og DG udtrykker bekymring for omfanget af fældninger i rødgran og anbefaler, at man begrænser indsatsen og ser tiden an.

TH anfører, at der mangler restriktive formuleringer ift. veterantræer, redetræer, artsbeskyttelse etc. Ift veterantræer ønsker TH sikkerhed for at der kun gennemføres minimumsindgreb efter en faglig relevant og dokumenterbar procedure.

Fra TH gives der udtryk for, at der savnes en detaljeret redegørelse for de vilde arters levesteder og potentialer for udbredelse både i og udenfor NNP. Fra KS udtrykkes bekymring for, hvorvidt naturnationalparker kan være arnested for invasive pattedyr såsom mårhund og mink.

DG bemærker, at særligt egetræer kan få behov for understøttende pleje og hjælp – også på sigt.

Monitering

TH lægger op til at der udarbejdes et decideret monitoringsprogram, herunder basisanalyser (understøttet af LV), som kan give konkrete data fra de forskellige NNP. TH anfører, at NOVANA ikke er tilstrækkeligt til denne opgave. DOA anfører ligeledes, at målsætning og formuleringer omkring monitering er for uambitiøse især ift. friluftsliv. MC opfordrer til, at man ligeledes monitorer på de udsattes dyrs færdsel og tilstand.

Formidling og dialog

Fra REL, FT, LR og LA anføres det, at man bør have skærpet fokus på formidling, som ikke kun bør omfatte traditionelle plancher, skilte, hjemmeside mm. – især den indledende fortælling med bl.a. fokus på at formidle hvad man får og hvad man mister, er meget vigtig. Bla. REL noterede sig, at der ser ud til at være sat midler af til formidling, hvilket virker fornuftigt ifht. at gøre projekterne vedkommende for den brede befolkning.

LV anførte, at Nationalparkerne ønsker, at der fremadrettet sker en tydelig kobling mellem planen for naturnationalpark og nationalpark.

Udviklingsmål

FT anfører at udviklingsmålene bør adresseres og være tydelige og savner en beskrivelse af den adaptive forvaltning, herunder hvordan den hænger sammen med open-ended forvaltning. TH efterlyste ligeledes en større tydelighed omkring målsætning for naturen.

Friluftaktiviteter

FL og CJ savner retningslinjer og beskrivelser for, hvilke aktiviteter man vurderer der vanskeligt vil være plads til fremadrettet i NNP. LV udtrykker bekymring for den frie fladefærdsel i områderne. CRS anførte en bekymring for, at brugere, som ikke anvender fladefærdsel (cyklende), vil opleve begrænsninger og potentielle farlige situationer med dyr der opholder sig på stier – dette kan især være utryghedsskabende for børn og ifm. eventuelle konkurrencer. CRS anfører også, at de udsatte dyr vil skabe et øget pres og slid på de etablerede stier.

DOA anfører, at det i projektforslagene er beskrevet for løst og uforpligtende ifht. til at overvåge konsekvenser for friluftslivet. DOA er bekymret for opdelingen af Gribskov. Det blev bl.a. nævnt at Gribskov i dag er det eneste område på Sjælland som er stort nok til at afholde de helt store o-løb.

LR giver udtryk for at fra spejderne på nuværende tidspunkt ikke er bekymrede for mulighederne, men vigtigt at være opmærksom på de fremadrettede muligheder også set i lyset af de kommende NNP'er.

LV henstiller til, at man er opmærksom på, hvordan adgang til områderne aften og nat vil påvirke de udsatte dyr.

EST anfører, at der i de to planer er for meget fokus på friluftsfaciliteter – fokus burde i højere grad være på, at der her er tale om områder, hvor biodiversiteten har første prioritet. Dette understøttes af REL og LE, som bemærker, at rammen og formålet med disse NNP'er er biodiversitet.

Hensyn til placering og omfang af kommende naturnationalparker

DOA og LB anfører, at man ikke kan se isoleret på de to første NNP. Det er vigtigt, at man vurderer de samlede konsekvenser for friluftslivet på et mere overordnet niveau. LA og DG bemærker et behov for at vurdere konsekvenser på naboarealer bl.a. ift. hydrologiske indsatser, risiko for brandfare, spredning af skadedyr mm.

Sammenhæng med international beskyttelse

TH anfører, at der i forbindelse med NNP bør arbejdes mere fokuseret på at begrunde og beskrive hvordan og om NNP lever op til kravene i IUCN kat II (evt. også kat 1B) og om og i hvilket omfang NNP bidrager til opfyldelse af målsætningerne i det internationale beskyttelsesarbejde.

TH giver udtryk for at der i projektforslagene mangler en beskrivelse af hvordan og om NNP lever op til kravene i IUCN kat II (evt. også kat 1B) og om og i hvilket omfang NNP bidrager til opfyldelse af målsætningerne i de internationale naturbeskyttelsesmål i EU (EUs biodiversitetsstrategi) og FN (post-2020 rammen). TH bemærker, at det vurderes at være en forventning og ambition i lovforslaget.

Proces og tidsplan

TLS anfører at processen er meget tidspresset sammenlignet med fx etableringen af nationalparker, hvor der var væsentlig mere tid til grundig inddragelse.

Turisme

Fra CJ appelleres der til at hensynet til og målsætningen omkring turisme nuanceres og gøres tydeligere.